

ስዒድ ሳልሕ /83
ሃይለ ጋርዛ /84
እድሪስ ሓንጋላ /85
ወልደዳዊት ተመስገን /86
ዓብደላ ጸጋይ /87
ማሕሙድ ሓሰብ /89
ባህልቢ ወልደማሪያም /92
ተክለብርሃን ገብረጻድቆ /92

ናይ መሞሪያል ጽሑፍ

ነቶም ኣብ ሱዳን፡ ብእንዳ-72
ዝተቐትሉን ዝተጨውዩን
መራሕተን ካድራትን
ናይ ጀብሃ።

ክፋል - 2

ብሪፖተር ሃይለ መንገሻ ዑቕብ

ኦገስት 18፡ 2018

ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ 1961 - 1982

ምፍንጫላትን ምምካኽን ጀብሃ ዓባይ

ኣብ 1982፡ ጀብሃ፡ ብሰሪ ናይ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራን ብናይ ህዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይን ድርብ መጥቃዕትታት፡ ካብ ሜዳ ኤርትራ ተደፊኦ፡ ሱዳን ድሕሪ ምእታው፡ ሰራዊት ጀብሃ ኣብ ራሳይ፡ ታህዳይ ከምኡ'ውን ኮረኮን ዝተባህሉ ሰለስተ በረኻታት ናይ ሱዳን ተዓቕቡ።

ብኡ ንብኡ ድማኒ ጀብሃ ዓባይ ነዊሕ ከይጸንሐት፡ ናብ ሰለስተ በበይኖም ውድባት ተፈናጨለት። ካብ 1983 ንደሓር ድማኒ ብዘገምታ እናመኸኸት ክትከይድ ጀመረት።

ጀብሃ ዓባይ፡ አብ 1982፡ ናብ 3ተ ውድባት ተፈናጨለት።

1. ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ

እቶም አብ ራሳይ ዝተዓቕቡ ሰራዊት ጀብሃ፡ ነብሶም ዝኸአሉ ሓደ ውድብ ኮኑ። ስሞም ከምቲ ኦሪጂናል፡ “ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ” ተባህሉ። አቦ ወንበሮም፡ ዓብደላ እድሪስ ኮኑ። ዓብደላ፡ አብ ዓባይ ጀብሃ፡ አብ ወተሃደራዊ ቤት ጽሕፈት፡ ሓለቓ ስታፍ ነበር’ዩ።

እቶም አብ ኮረኮንን ታህዳይን ዝተዓቕቡ ሰራዊት ጀብሃ ድማኒ ናብ ክልተ ውድባት ተገማምዑ።

2. ሳግም

አንጻር መሪሕነት ዓባይ ጀብሃ ነበራት ደው ዝበሉ፡ ሓውሲ ጸጋማዊ (Leftist) ዝምባሌታት ዝነበሮም፡ አብ ሃገራዊ እንተላይ አብ ደርባዊ ቃልሲ ዝኣምኑ ተጋደልቲ፡ ተፈልዮም ሓደ ውድብ መስረቱ። ስሞም፡ “ሳግም” ተባህሉ። አቦ ወንበሮም፡ ገርግሽ ተኸለሚካኤል ነበረ።

አብ 1984፡ ሳግም፡ ዳግማይ ቃልሲ ንምክያድ ንኢስያስ ኣፈወርቂ ፍቓድ ሓቲቶም፡ ሓራይ ምስተባህሉ፡ ካብ ሱዳን ንሜዳ ኤርትራ ሳገሙ። ካብዚ ኣካይዳ “ሳግም” ተባህሉ።

3. ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ፡ ሰውራዊ ባይቶ

ስታቲስኩ (Status Quo) ዓቂብካ፡ ሓፈሻዊ ሃገራዊ (Centerist) ዝኾነ ቃልሲ ምቕጻል’ዩ እቲ ኣማራጺ ዝብሉ ሸነኽ፡ ሓደ ውድብ ኮኑ። ስሞም፡ “ተ. ሓ. ኤ. ሰውራዊ ባይቶ” ተባህሉ። አቦ ወንበሮም፡ ዶ/ር ሃብተ ተስፋማሪያም ነበረ።

ሰውራዊ ባይቶ፡ ብቁጽርን ብብሄራዊ ዳይሸርሲቲን ዝዓብለሉ፡ ተጋደልትን ካድራትን መሪሕቲ ነበራትን ዝሓቆፈ ውድብ ነበረ።

ስወ.እ ወልደዳዊት ተመስገን

አብ ጁላይ 20፣ 1986፣ አብ ከሰላ፣
ብነብሰ ገዳያት እንዳ-72 ተቐትለ።

ወልደዳዊት ተመስገን፣ አብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ፣
አማሓዳሪ ዞና ቁ.9 (ሰራዩ) ነበረ።

ካልአዊ ዕማም

ካልአዊ ዕማም እንዳ-72፣ ንሱዳን ዝሰለሙ፣ ፍሉያት ናይ ህዝባዊ ግንባር ተጋደልቲ ነበራት ምልላይን ምቕታልን ነበረ። እዚአቶም “ብጸጥታ አገደስቲ” ዝተባህሉ ከም ሬድዮ አፕረይተራት፣ ናይ ተተኮስቲ ቦምባታት ኢንጅነራት ወይ ምስጢራት ውድብ ዝፈልጡ ናይ ግንባር ነበራት ኢዮም።

ሓደ ካብዞም ብእንዳ-72፣ ብቕጽያ ዝተቐትለ ነበራት፣ ጠዓመ ሰጊድ ዝተባህሉ፣ አብ ህዝባዊ ግንባር ናይ ተተኮስቲ ቦምብታት ኢንጅነር ነበርዮ።

ናይ ቦምብታት (Explosive Devices) ኢንጅነር ጠዓመ ሰጊድ፡ ዓበይቲ ምስጢራት ብዛዕባ ቦምብታት ናይ ህዝባዊ ግንባር ይፈልጥ ነበረ።

ስርሒት ኮማንዶ

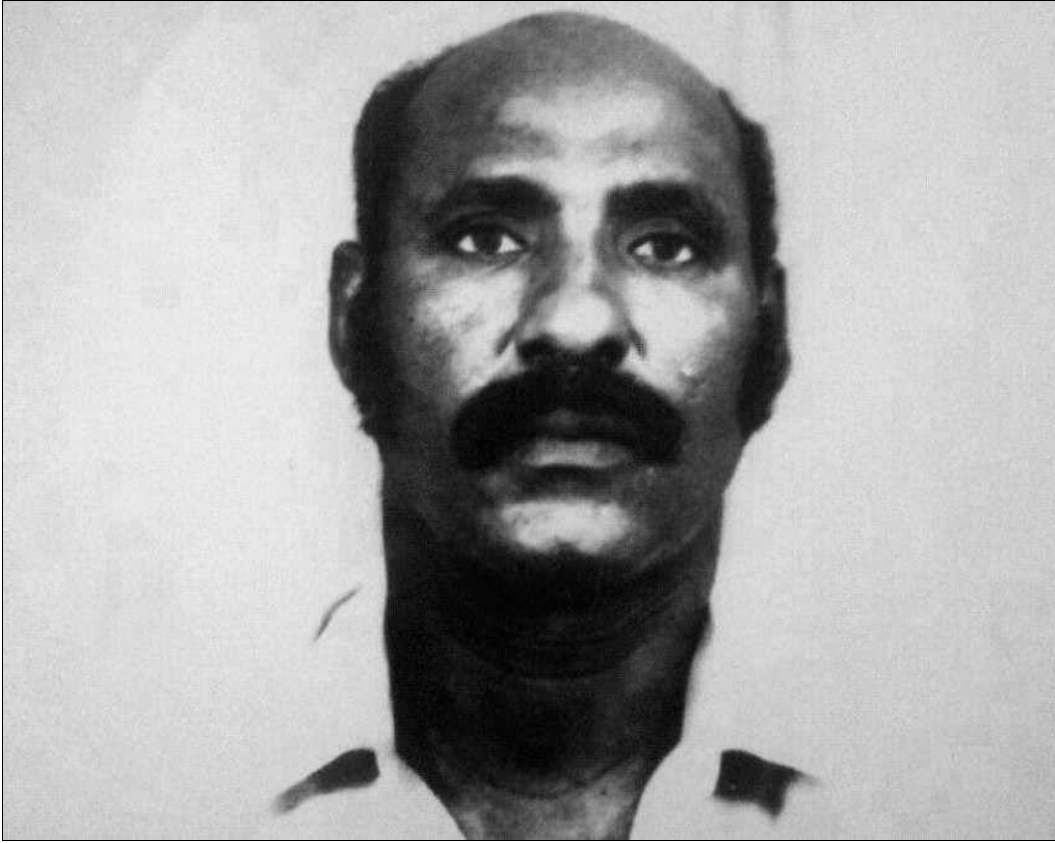
እቲ፡ “ንዓ ኮማንዶ! . . . ኮማንዶ! . . . ኣነ ስጋ ሳይራያም’ለ፡ ሓወይ ጌረሱስ! . . . ኣብቲ ኣርያፖርቶ! . . . ኣበልወን ደምስስ!” ተባሂሉ፡ ብባህሊ ህዝባዊ ግንባር ዓቢ መናፍሕ ዝተወቐዓሉ ናይ ፀብታ ስርሒት ኮማንዶ፡ ብናይ ህዝባዊ ግንባር ኮማንዶ ዘይኮነስ እንዳ-72 ብዝሰርዕዎ፡ ኣብ ውሽጢ’ቲ ወተሃደራዊ ኣየርፖርት ናይ ኣስመራ ደምበኛ ሰኪዶራቲ ክሊያራንስ ዝነበሮ መኮነን ደርግ ኢዩ ተፈጸመ።

እቲ መኮነን ደርግ፡ ኣብቲ ኣየርፖርት ዝተጠቐመሎም ቦምብታት ሽርሒ (Sabotage Bombs)፡ ብእንዳ-72 ዝተዋሃህቦ ቦምብታት ነበሩ። ጠዓመ ሰጊድ፡ ኣብ ሳሕል፡ ንዝተፈላለዩ ዓይነታት ቦምብታት ሽርሒን ምጽዋድ ትሪጎራትን፡ ንመጽናዕቲ ዝፍትኑን ንተግባር ዘዳልዉን ናይ ቦምብታት ኢንጅነራት፡ ሓደ ካብኦም ነበረ።

ሪፖርት ኮንትሮል

እንዳ-72፡ ኣብ 1986፡ ኣብ ከሰላ፡ ኣብ ፈተነ ቅትለት ናይ ዓብደልቃድር ጀላኒ፡ ብሪፖርት ኮንትሮል ዝፍጀር ቦምብ ተጠቐሞም ነበሩ። ኢንጅነር ጠዓመ ሰጊድ፡ ምስጢራት ብዛዕባ ዓይነት ናይቶም ብሪፖርት ኮንትሮል ዝፍጀሩ ቦምብታትን ካልኣት ተተኮስትን ይፈልጥ ነበረ።

ንዝያዳ ሓበሬታ ነዚ ተወከሱ፡ [ክፋል - 3](#)፡ [1. ታሪኽ ውጥን ቅትለት ዓብደልቃድር ጀላኒ](#)

ሰዉእ ተኸላይ ጸጋይ (ሳን: ዓብደላ ጸጋይ)

አብ ማርች 17፡ 1987፡ አብ ወድ አል'ሒለው፡ ብኑብሰ ገዳያት እንዳ-72 ተቐትለ።

**ተኸላይ ጸጋይ፡ ቅድመ ገድሊ፡ ተጻዋታይ ኩዕሶ ዝነበረ፡ ህቡብ ስፖርተኛ ነበረ።
አብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ከኣኒ ምክትል አዛዚ ናይ ብርጌድ 80 ነበረ።**

ጠዓመ ሰጊድ፡ አብ ካርቱም፡ ሲቭላዊ ሂወት እናመርሐ፡ ምስ በዓልቲ ቤቱ ወይዘሪት ፋኑስ ፕሮሰስ ንወጸኢ እናተጸበዩ ከለዉ፡ ምስጢራት ቦምብታት ከዩውጽእ፡ አብ መወዳእታ 1989፡ አብ ጃብራ ዝተባህለ ዞና ናይ ካርቱም፡ ብኑብሰ ገዳያት እንዳ-72 ተቐትለ።

ብእንዳ-72፡ ንጠዓመ ሰጊድ ዝሰኣነት ወይዘሪት ፋኑስ፡ ከቢድ ሓዘን ተሰኪማ፡ ንበይና ንኻልኣይ ስደት ንኤውሮጳ ከደት።

ምቅንጃው ኢሳያስ ቀዳማይ ዕማም ሕቡእ ሰልፊ

ሓደ መዓልቲ፡ ኩልና አባላት አካያዲት ሽማግሌ ሓፋሽ ውድባት፡ ጨንፈር ካርቱም፡ አብ ቤት ጽሕፈት ኑሜር-2 ወይም መናሃርያ እንዳ-72 ዝኾነ ቤት ጽሕፈት ሰመረ ርእሶም፡ ክንርከብ ተነግረና።

ኩልና አብ ቤት ጽሕፈት ሰመረ ርእሶም ተረኺብና፡ ወወናብርና ምስሓዝና፡ አኼባ ተጀመረ። ነቲ አኼባ ዝመርሕ ዝነበረ ሰብ፡ ንኸልተ አብ መድረኽ ምስኡ ኮፍ ኢሎም ዝነበሩ ክልተ ተጋደልቲ አላለዩና። “እዞም ክልተ ብጸት፡ ካብ ሜዳ ዝመጹ ካድራት ኢዮም። ህሉው ኩነታት ክገልጹልና ስለዝኾኑ፡ ጽን ኢልና ንሰማዓዮም” በለና። መድረኽ ነቶም ክልተ ካድራት ተሓድገ።

ናይ 1971 ዲያሪ ናይ ኢሳያስ

እቲ 1ይ ካድር፡ ትንታኔታት ብዛዕባ ናይ ኢሳያስ አፈወርቂ ቁም ነገራትን ትግሃትን ክህበና ጀመረ። እቲ ካድር፡ ብዛዕባ ኢሳያስ አፈወርቂ አብ 1971፡ ብውልቁ አብ ዲያሪ (Diary) ዝጸሓፎም ጽሑፋት፡ መግለጺታት ሃበና።

አብቲ ናይ 71 ዲያሪ ናይ ኢሳያስ፡ “ሰብ ብዘይ ናይ ቤት ፍርዲ ፍቓድ (Warranty) ክእሰር ከምዘይብሉ . . . ዝተኣሰረ ሰብ አብ ቤት ፍርዲ ቀሪቡ፡ ብሕጊ ፍርዲ ክወሃቦ ከምዘለዎ . . . እሱር፡ ንዝተዋህቦ ፍርዲ ናይ ምምንት ወይ ይግባይ ናይ ምባል መሰሉ ሕሉው ከኸውን ከምዘለዎ . . . ዝኾነ ሰብ፡ ሓሳቡ ብነጻ ክገልጽ መሰል ክህልዎ ከምኡውን አብ ዝድለዮ ፖለቲካዊ ወይ ሃይማኖታዊ እምነት ክኣምን፡ መሰል ክህልዎ ከምዘልዎ።” ዝብል ጽሑፍ ከምዝተረኸበ፡ እቲ ካድር ድንቂ ዝኾነ መግለጺ ብዛዕባቲ ዲያሪ ሃበና።

እቲ ካድር አሰዲቡ፡ “ኢሳያስ፡ ኩሉ ተጋዳላይ ብስለትን ንቕሓትን ክሳብ ዘጥሪ፡ እቲ ዲያሪ ምስጠራዊ ኮይኑ ክተሓዝ ከምዘለዎ ስለዝኣዘዘ፡ ክሳብ ሕጂ ንሓያሎ ዓመታት፡ ንሓፋሽ ከይተገልጸ

ሰወ.እ ማሕሙድ ሓሰብ መሓምመድ

አብ ሰፕተምበር 3፣ 1989፣ አብ ከሰላ፣ ብኑበሰ ገዳያት እንዳ-72 ተቆትለ።

**ማሕሙድ ሓሰብ፣ አብ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ፣
አብ ወተሃደራዊ ቤት ጽሕፈት፣ ምክትል ሓለቻ ስታፍ ነበረ።**

ጸኒሑ። ሕጂ ግን እዋኑ ስለዝአኸለ፣ ንሓፋሽ ይግልጽ አሎ”፣ በለና።

እዚ “ካብ ሜዳ ዝመጸ 1ይ ካድር” ኢሎም ዘላለይዩና አባል ሕቡእ ሰልፊ፣ ነቲ ወ.ዑይ መግለጺ ብዛዕባ ዲያሪ ናይ ኢሳያስ ዘቐረበልና፣ ቀቅድሚቲ ምቅርራብ ናይቲ አብ ማርች 12-19፣ 1987፣ አብ ኦሮታ፣ ሳሕል፣ ዝተገብረ 2ይ ውድባዊ ጉባኤ ናይ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት

ኤርትራ ነበረ። ቀንዲ ዕማም ናይ ሕቡእ ሰልፊ፡ ንኢሳያስ ኣፈወርቂ፡ ብዝተፈላለዩ ጥበባት ኣቆናጅኻ፡ ዝንኡ ኣብ ተጋደልትን ኣፋሽ ውድባትን ከምዝቐረብ ምግባር ነበረ። ሕቡእ ሰልፊ፡ ንደቂ ማርያም ኪላዓው ከምዚ እናገበሩ ኢዮም፡ ዘጸልልዎም ዝነበሩ።

መጺኹም ኣብሩና

ቀጺሉ፡ “ካብ ሜዳ ዝመጸ 2ይ ካድር” ኣጀንድኡ ክገለጸልና ጀመረ። 2ይ “ካድር” ኣጺር መግለጺ ብዛዕባ ናትና ግቡኣትን ኣላፍነትታትን ድሕሪ ምትንታን ከምዚ በለና፡ “ዝኾነ ኣብ ከባቢኹም ዝሰማዕኩዎ ወይ ዝፈለግኩዎ ነገር፡ መጺኹም ኣብሩና”።

እቲ 2ይ “ካድር”፡ ብድብድቡ ዝበለና ሰራም ዘረባ ምንባሩ፡ ቀልጢፊ ቆብ ኣበልክዎ። ኣነ ግን ኣብቲ እዋን፡ ኣብ ስደት፡ ንሃገሪይ ፍሕሹው ዝኾነ ናይ ኣፋሽ ውድባት ቃልሲ ምክያድ ድኣምበሪ ደም ኤርትራዊ ንክክዮ፡ ኣበሬታ ንእንዳ-72 ምቕባል ኣይነበረን።

ዘረባ ክልቲኦም ክሳብ ሎሚ ኣይርስዮን።

ሃይለ መንገሻ ዑቕብ
ስልኪ፡ 416-858 935
ኢ.መይል፡ haileokbe@yahoo.com

Seed Saleh Haile Garza Idris Hangala Woldedawit Temesgen
Abdella Tsegai Mahmoud Hasseb Bahlibi Woldemariam
Teklebrhan Ghebresadick (Wedi Bashai)

ይቅጽል ናብ ክፋል - 3